

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
Администрация муниципального района "Кызылский кожуун" Республики Тыва
«Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
Баян-Колская средняя общеобразовательная школа имени
Долчанмаа Бай-Кара Шожульбеевны»

РАССМОТРЕНА

на заседании ШУМО
учителей начальных
классов

Доржу

Доржу А.Д.

Протокол №__ от «28»
августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНА

заместителем директора по
УВР

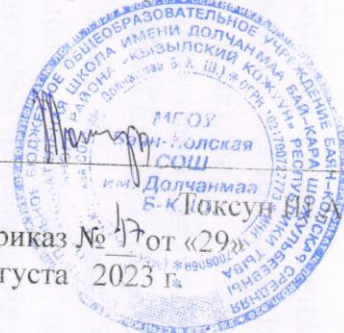
Чанзынмаа

Чанзынмаа С.К.

Приказ №__ от «29»
августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНА

и.о. директора школы

Приказ №__ от «29»
августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Внеурочная деятельность «Тывызыксыг тыва дылым»

для обучающихся 2 классов

Составитель: Дурбулек Оксана Ынаажаровна
учитель начальных классов

с. Баян-Кол, 2023

Тайылбыр бижик

Тыва дыл – аныяк бижиктиг дылдарның бирээзи. Тыва дылды башкылаашкынын шынарын бедидиринче башкыларга кол сорулга салдынган. Келир уенин салгакчылырын торээн дылынга ынак, ону унелеп билир кылдыр ооредир, кижизидер. А ону канчаар боттандылары башкыларнын чогаадыкчы чоруундан, кичээлге янзы буру аргалар, методтарны ажыглаарындан хамааржыр. Кичээлдер уругларга солун, чаа чуулдерни берип, кичээнгейин хаара тудуп турар. Амгы үеде ооң янзы-бүрү талаларын шинчилээр ажылдарны чүгле дыл эртемденнери чорудуп турар эвес, аңаа өөреникчилер шичилел ажылдар дузазы-биле база хире-шаа-биле киржип турар.

Тывызыксыг тыва дылым деп программаны тургузарда орус дылдын «Занимательная грамматика», «Занимательный русский язык» деп программаларны ооренип коргеш, анаа даянып тыва дылга ажыглап болгу дег чуулдерге ундезилеп уннер, ужуктер, состер –биле оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, кроссворд, ребустарны тургускаш ажыглаарга оореникчилернин угаап бодаары, состерни шын бижири, бижик демдектерин сагыры база дыл талазы-биле билии быжыгып ханылаарынга салдарлыг.

Оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, ребустарнын, кроссвордтарны, состер, ужуктер, уннер-биле ажылдарны методика ёзугаар кажан ажыглап болурун мынчаар сумелеп турар:

1. Теманы ооренип дооскаш, уругларнын билиин хынаар сорулга-биле чорудар
2. Туннел болгаш катаптаашкын кмчээлдернин онаалгаларынга оюннар дузазы-биле хынаары
3. Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы кыска уе тургузунда ажыглаар мергежилгелерни башкы уругларнын хар-назынын аайы –биле дууштур, бодунуу-биле таарыштыр тургузуп алыр

Ол ышкаш Россия Федерациязының школалары амгы үеде федералдыг күрүнениң өөредилге стандарттары ёзугаар ажылдап эгелээн болгаш өөредилге планнарында аңаа тускай шактарны аңгылаан.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга, кичээлге бодаарга, өөреникчилерниң эстетиктиг культуразын элээн делгемчидер. Моон алгаш көөрге, өөреникчилерни кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгаже хаара тудары – амгы үениң негелдези. Тыва дыл, литературлуг номчулга кичээлдеринге уругларнын сонuurгалын бедидериниң бир аргазы – кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгаже киирери.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга

- ✓ өөредиглиг болгаш кижизидилгелиг класстан дашкаар чорудар ажылдарнын бирээзи. Ооң өөредиглиг ужур-дузазы: өөреникчилерниң кичээлдерге алган билиглерин болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр;
- ✓ бердинген темазынга хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түннел үндүреринге өөредир;
- ✓ словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар;
- ✓ кежээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар;
- ✓ көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонuurгалын бедидеринге улуг ужур-дузалыг.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың темазын шилээниниң чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижин бодунуң төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөредир шактарнын эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларнын эртемге сонuurгалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың сорулгалары

Өөредиглиг:

— өөреникчилерни «Тыва дыл» эртеминге сонuurгалдыг кылдыр өөредир;

— тыва дылды амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;

— уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажылдап өөрөдир.

Сайзырадыр:

— уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медеделдиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр;

— аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

— сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;

— кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;

— хамааты бот-меделери бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир

— номчулгага сонургалдыг, чогаадыкчы езу-биле боданып, бодунуң туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнаттынган түңнелдер (ФКӨС-туң негеледелери-биле):

Предметтиг түңнелдер (предметные):

— тыва дылдың теориялыг билиглери;

— төрөөн чериниң төөгүзү;

— тыва дылдың тывылганы;

— тыва дылдың адырларынга янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери (лексика, фонетика, грамматика)

Бот-тускайлаң түңнелдер:

— мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажылдап өөрөнгени;

— ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;

— тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;

— төрөөн чуртунга, ие дылынга, чоңунга хумагалыг, ынак болур;

— бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-углап, бот-сайзырадып билир;

— чаа билиглер шиңгээдип алырын меделердиг-биле угаап билир;

— патриотчу тура-соруктуг, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүг, кадык амыдыралдыг болур.

Метапредметтиг түңнелдер:

— чүге өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;

— чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;

— кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;

— өөрөнгөн чүүлдерин системажыдып билир;

— янзы-бүрү медээ алыр чүүлдерни тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)

— кижини бүрүзүнүн бодалын дыңнап, чөпшээрэжиң, эдип билири;

— коллективтиг ажылдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежиң, юодунуң үлүүн кирип, бот-боттарын хынажып билири;

— тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалыын болгаш ооң ужур-утказын билири;

— тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдигиң ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.

Программаның утказы

«Тывызыксыг тыва дылым» деп кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгага планнаттынган программа 135 шапка планнаттынган. Программа 1-4 класстын оореникчилеринин назы-харынга дууштур тургустунган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле ургуларның ниити кругозорун, культуразын бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзы-бүрү оюннар хевиринге эртер.

Программа 135 шапка кордунген.

1 класс – 33 шак (теориязы – 5 шак, практиктиг кезээ – 28 шак)

2 класс – 34 шак (теориязы – 7 шак, практиктиг кезээ – 27 шак).

3 класс – 34 шак (теориязы – 8 шак, практиктиг кезээ – 26 шак)

4 класс – 34 шак (теориязы – 8 шак, практиктиг кезээ – 26 шак)

2 – ги класстың класстан дашкаар «Тывызыксыг тыва дылым» өөредилге кичээлдериниң календарь-тематиктиг чижек планнаашкыны

Өөредилгениң ажилчын программазының тематиктиг планнаашкынын тургузуп тура, аңгы-аңгы бөлүктөрни өөредирде болгаш кижизидерде ажыглаар өөредилге-методиктиг материалдар болур электроннуг (чурагайлыг) өөредилге ресурстарын ажыглаарының аргаларын кичээнгейге алып. Дидактиктиг сорулгаларны боттандыраарда ажыглаар электроннуг (чурагайлыг) хевирде кылдынган информация-харылзаа технологияларының ресурстары РФ-ның Өөредилге дугайында хоойлу-дүрүмнеринге дүүшкен турар ужурлуг.

Неделяда – 1 ш, чылда – 34 ш.

№	Темалары	Ша-гы	Эрттирер хуну		Немелде
			план	факт	
Кирилде кичээл. Катаптаашкын – 3 ш.					
1	Үжүктөрни танып көрөм				
2	Домактан тургус				
3	«Чаржып ойнаал!»				
Фонетика, орфоэпия, графика, орфография – 18 ш.					
1	Үннерни тудуулар!»				
2	«Күстүң беримчеги»				
3	Тывынгыр лар мөөрейи: «Чугула херекселдер				
4	Шын номчу, бижи				
5	Шын номчу, бижи				
6	Кичээнгей лиг бол!				
7	Кичээнгей лиг бол!				
8	Эдертиг деп чүл ол?				
9	Эдертиг деп чүл ол?				
10	Ажык эвес үннерни ылгап өөрөн!				
11	«Тии чок торгум, дизии чок чинчим»				
12	Кичээнгейлиг бол!				
13	Сөс эгезинде эжеш үннер				
14	Сөс эгезинде эжеш үннер				
15	Үлегерлээн сөстөр				
16	Үлегерлээн сөстөр				
17	Кажар үжүктөр				
18	Кажар үжүктөр				
Слог. Сөс көжүрүлгези – 1 ш.					
1	Сөстөр				
Фонетика, орфоэпия, графика, орфография – 1ш					
1	«Кым хөй сөс тыварыл?»				
Лексика болгаш морфология – 3ш.					
1	Кырганнар каяа-даа хүндүлүг!				
2	Өңчүзүнүн көргүзөр сөстөр				
3	Кежээпейлер бис (улуларга дузавыс)				

Бижимел чугаа сайзырадылгазы – 1ш					
1	Чогаадыг «Мээн суурум»				
Лексика болгаш морфология – 3ш					
1	Шола аттар				
2	Дазылдарын тып				
3	Кезээде-ле чунар херек!				
Домак болгаш харылзаалыг чугаа					
1	Бижик демдээн шын сал				
2	Чаъс соонда				
3	Катаптаашкын. Экии, чай!				
4	Түңнел кичээл				